

БілюченкоЮ.М.,аспіранткакафедрисоціологіїтапсихологіїфакультету№6Харківського національного університету внутрішніх справ

КІБЕРАГРЕСІЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН В ДОСЛІДЖЕННЯХ ЗАКОРОДОННИХ ВЧЕНИХ

Сучасність диктує нові підходи до вивчення особистості в царині психологічних досліджень. Розвиток технологій та широкий доступ до них відкриває нові можливості як для розвитку особистості, її освіти, роботи, так і містить в собі небезпеку, особливо для підліткового віку. Ми вважаємо, що першочерговим завданням для науковців є вивчення кібер-агресії як популярного психологічного феномену та встановлення ключових факторів її впливу на свідомість ще незрілої особистості. Отримані дані, дозволять сформулювати захисні фактори, які допоможуть зменшити кібер-агресивну поведінку у підлітків, яка виступає найбільш розповсюдженою формою віртуального насильства в реаліях сьогодення.

Плея закордонних науковців вважають, що кібер-агресія є новим різновидом агресивної поведінки, основними джерелами котрої є активний розвиток Інтернет-технологій та мобільних пристроїв [4]. Так, J. Allen з колегами вказують на те, що кібер-агресивна поведінка є похідною формою традиційної агресії. Найбільш загальноприйнятою моделлю агресії в західній психології вважається (SGAM), яка є всеохожною та єдиною теорією розуміння джерел агресії. Наведена теорія говорить про те, що саме особистість впливає на специфіку агресії. Вчені наголошують, що одні особистісні характеристики здатні підвищити рівень агресії, а в той час інші, виступають в ролі захисних механізмів [1].

Науковці сходяться у думці, що риси особистості як макіавеллізм, психопатія й нарцисизм є так званою негативною тріадою людини. Вони мають схожі особливості, наприклад, вороже ставлення до навколишніх, агресивність, емоційна байдужість тощо, можуть мати численну кількість негативних

наслідків. Емпіричні дослідження групивченихначолізN. Thakkarдемонструють, що між тріадою особистості у підлітків та кібер-агресією існує тісний взаємозв'язок [7]. В науці представлені дослідження, котрі пропонують фактори ризику, які сприяють розвитку кібер-агресії.

L. Han зі співавторами говорять, що у кіберпросторі існує безліч факторів, які здійснюють вплив на міжособистісні переконання людей та зображуються у їх поведінці [3]. Схожої думки дотримується S. Rabian з колегами, які вважають, що у кіберпросторі анонімність сприяє кібер-агресивній поведінці особистості. [5]. Ми погоджуємося, що анонімність в Інтернеті здатна посилити відчуття зневаги до навколишніх і збільшити їх віру, що дана агресія може бути виправданою та безкарною

Закордонні вчені припускають, що люди, які мають негативні риси, можуть бути чесними та добрими у міжособистісних контактах, однак демонструвати злісну, безжальну, егоцентричну та агресивну поведінку в мережі [8].

Отже, люди надають перевагу нероздумам про власну негативну поведінку, а схильні думати, що всі інші не кращі за них. Можемо сказати, що дані думки у підлітків свідчать про відсутність у них віри в доброчесну людиність та чесні стосунки. Згідно з дослідженнями вчених, люди з високим рівнем віри у доброчесність та порядність інших, рідше вдаються до агресивних форм поведінки. Їх поведінка імовірно ще буде характеризуватися просоціальністю і рідше буде містити ознаки агресії.

В психологічних дослідженнях йдеться, що сприятливий клімат в колективі, довірливі стосунки та товариськість сприяє зменшенню кібер-агресії. Ми погоджуємося, що доброчесні та довірливі взаємостосунки у підлітків здатні зменшити ризик виникнення їх агресії в кіберпросторі, що позитивно позначається на їх здатності встановлювати дружні контакти з ровесниками.

Звичайно, що наявність негативних рис в особистості здатні підвищити імовірність вдавання людини до агресивної поведінки, особливо в мережі Інтернет. Однак це не є показником того, що всі підлітки можуть піддатися даному впливу. Ми впевнені, що навички самоконтролю здатні

зменшити або пом'якшити вплив негативних факторів кібер-агресії у підлітків. В психології самоконтроль зображується як один з ефективних захисних механізмів, який здатен попередити негативні імпульси людей і мотивує їх слідувати

соціально прийнятним нормам поведінки в суспільстві. У численних наукових працях зазначається, що здатність особистості до саморегулювання й самоконтролю, здатність протидіяти агресивним діям. Ми розуміємо, що підлітки, які мають різний рівень самоконтролю, будуть по-різному реагувати на дратівливі фактори, які сприяють агресивній поведінці. Цілком закономірним є те, що низький рівень самоконтролю здатний посилити бажання до вчинення агресії, особливо у просторі Інтернет, де потік інформації є постійним «подразником» та підбурювачем до агресії.

Найбільш популярними в останні роки науковими пошуками є вивчення специфіки кібер-агресії у підлітків. Для науковців вкрай є важливим зрозуміти причини виникнення кібер-булінгу. Вони досліджують його основні біологічні та соціальні фактори. N. Ansary наголошував на тому, що булінг є підґрунтям у поясненні кібер-булінгу як психологічного явища. Вчений пропонує вважати, що шкільне середовище, взаємини з однолітками й сімейні стосунки впливають на ставлення до кіберпростору та агресії, що є підставою до більш детального аналізу даних аспектів життєдіяльності особистості [2]. Наприклад, E. Romera

з колегами впевнені, що агресивність у кіберпросторі на пряму пов'язана з великою кількістю шкідливої та неправдивої інформації в мережі Інтернет, що неодмінно здатне призвести до виникнення кібер-агресії та кібер-віктимізації молоді [6].

Такими чином, віртуальне середовище є плацдармом для розвитку агресії. Однією з можливих причин є відсутність невербальних ознак спілкування, що збільшує ймовірність виникнення непорозумінь і приписування хибних намірів, які не відповідають істинній цілі користувачів мережі Інтернет. Це дозволяє констатувати, що для науковців вкрай є важливим дослідити основоположні і маркери кібер-агресії та запропонувати шляхи її

попередження, особливо у підлітковому середовищі, що ставить кібер-агресію поряд з іншими психологічними феноменами на одне місце.

Список використаних джерел:

1. Allen J.J., Anderson C.A., Bushman B.J. The general aggression model. *Current Opinion in Psychology*. 2018. №19. P.75–80.
2. Ansary N.S. Cyberbullying: Concepts, theories, and correlates informing evidence-based best practices for prevention. *Aggression and Violent Behavior*. 2020. №50. P.101343.
3. Han L., Sun R., Gao F.Q., Zhou Y.C., Jou M. The effect of negative energy news on social trust and helping behavior. *Computers in Human Behavior*. 2019. №92. P.128–138.
4. Jin T.L., Lu G.Z., Zhang L., Wu Y.T.N., Jin X.Z. The effect of violent exposure on online aggressive behavior of college students: The role of ruminative responses and internet moral. *Acta Psychologica Sinica*. 2018. №50(9). P.1051–1060.
5. Pabian S., Vandebosch H. Exploring a social context and life position perspective on late adolescent perpetration of online aggression. Paper presented at Annual Conference of the International Communication Association. Paris, 2022. pp.26-30.
6. Romera E.M., Camacho A., Ortega-Ruiz R., Falla D. Cybergossip, cyberaggression, problematic Internet use and family communication. *Comunicar*. 2021. №67(2). P.61-71.
7. Thakkar N., van Geel M., Malda M., Rippe R.C.A., Vedder P. Bullying and psychopathic traits: A longitudinal study with adolescents in India. *Psychology of Violence*. 2020. №10(2). P.223–231.
8. Yao Z.J., Enright R.D. Belief in altruistic human nature and prosocial behavior: A serial mediation analysis. *Ethics and Behavior*. 2020. №30(2). P.97–111.